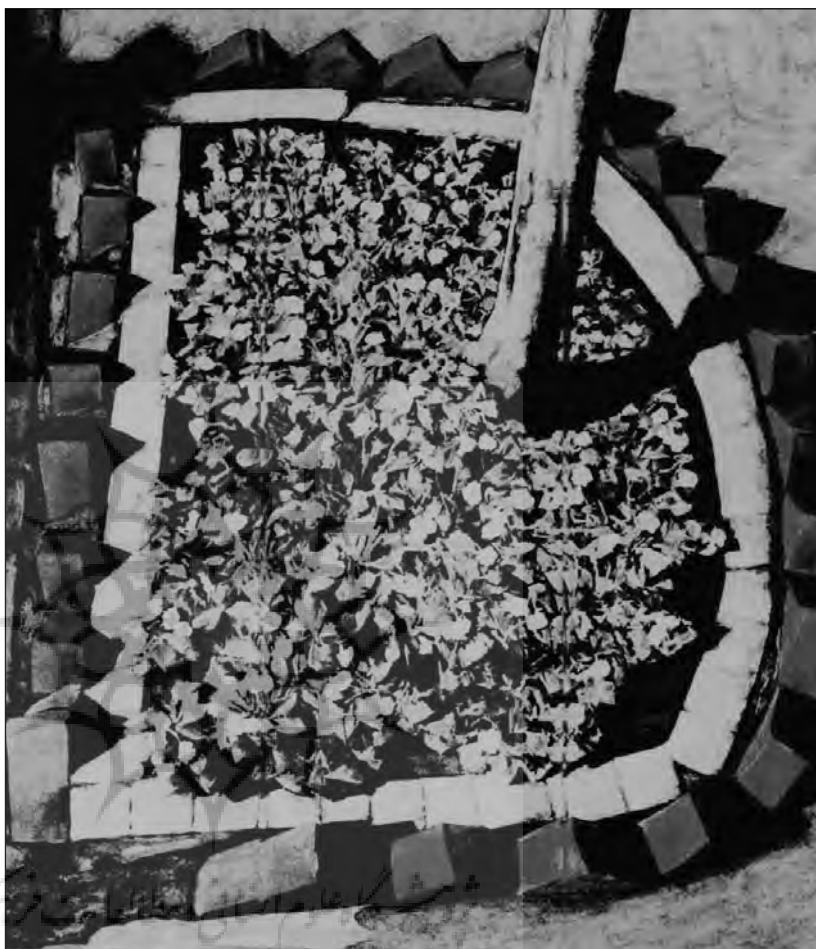

کودک و تصویر

شهر الفبا، استنفان تی. جانسون، ۱۹۹۵

لی گالدا، برنیس. (ای. کولینان)
مینا مانی قلم

منبع: Lee Galda, Bernice E. Cullinan
ویرایش پنجم / ۲۰۰۲ انتشارات واڈورث
- 2002 wads worth Group
چاپ کانادا بخشی از فصل سوم

می‌گوید:
«نکته برجسته در یک تصویر خوب، آن است که هرچه بیشتر دیده شود، چیزهای بیشتری به چشم می‌آید. هر چه بیشتر دیده شود، عمیق‌تر احساس شود و هر چه عمیق‌تر احساس شود، به اندیشه‌های ژرف‌تری راه می‌یابد. نگاه کردن به تصویر، همه چیز است.»
کتاب‌های تصویری، نخستین کتاب‌هایی هستند که کودکان می‌بینند. خردسالان و کودکان نوپا، کتاب‌های مقوایی و یا پارچه‌ای را که تصاویر روشن و درخشانی دارند و توجه آن‌ها را به خود جلب می‌کنند. محکم نگه می‌دارند. کودکان پیش‌دبستانی و دانش‌آموزان دبستانی به کتاب‌های تصویری که با صدای بلند خوانده می‌شود، گوش فرامی‌دهند و به معانی و تصورات کلی، از طریق تجربه وسعت می‌بخشند. معمولاً بیشتر کودکان، اولین داستان‌ها و نکته‌های اطلاعاتی خود را از طریق کتاب‌های تصویری که با صدای بلند برای‌شان خوانده می‌شود، به دست می‌آورند. این کتاب‌ها کاملاً برای خواندن با صدای بلند مناسب هستند؛ زیرا صفحات بزرگی دارند که روی زانوهای والدین و کودک گشوده می‌شود و می‌توان تصویرها را به خوبی به کودک نشان داد. دانش‌آموزان بزرگ‌تر برای دیدن تصویرهای گویا و روشن و آشنایی با

کتاب‌های تصویری، زندگی کودکان را غنی می‌سازند، قصه می‌گویند، مفاهیم را به درستی و استادانه بیان می‌کنند و یا اطلاعاتی ارائه می‌دهند؛ یعنی تمام چیزهایی که کودکان نیاز دارند. کتاب‌های تصویری کودکان منحصر به فردند؛ زیرا معمولاً با قطع و اندازه مشخص می‌شوند و نه با نوع و گونه. کتاب‌های تصویری، آمیزه‌ای از واژه‌ها و هنر نقاشی هستند.
کودکان در هر مقطع سنی که باشند، کتاب‌های تصویری را می‌خوانند. پیش‌دبستانی‌ها همانند دانش‌آموزان و راهنمایی و دبیرستان، کتاب‌های تصویری را بر پایه علاقه‌شان می‌خوانند. کودکان کوچک‌تر که شیفته نگاره‌های عجیب و متن‌های تغزلی شده‌اند، آنچه را که روی خواهد داد، پیش‌بینی می‌کنند و کتاب‌های مورد علاقه خود را به خاطر می‌سپردند و این دقیقاً همان چیزی است که ما می‌خواهیم آن‌ها انجام دهند. کودکان اندک اندک خواندن را می‌آغازند، در دانش خود رشد می‌کنند و به آن چه واژه‌ها می‌گویند، اعتماد می‌ورزند و به علاقه‌شان به کتاب‌ها وسعت می‌بخشند و آن را پایدارتر می‌کنند.
تصاویری که کودکان می‌بینند، باید استادانه کشیده شده باشد. پاتریشیا سیان سیلو (Patricia Ciancielo) کارشناس کتاب‌های تصویری

**کودکان با شنیدن جمله‌های طولانی که فضاسازی داستان را
به عهده دارند، خسته می‌شوند. آن‌ها می‌خواهند از زمان
گذشته، حال و آینده) و از مکان (باورپذیر و یا واقعی)
که در داستان مورد استفاده قرار گرفته،
آگاهی داشته باشند**

زین، زین، زین، یک ویولون، مارچوری پرایسمن، ۱۹۹۵

تکنیک‌های ادبی، مهارت نویسنده و کشف مفاهیم تصویری که به روشی آگاهانه و دقیق ارائه شده است، به سوی کتاب‌های تصویری کشیده می‌شوند.

معیارهای ارزشیابی کتاب‌های تصویری
در این بخش، از روش‌های ارزشیابی کتاب‌های تصویری، مطابق با نوع، کیفیت متن و کیفیت هنری آن گفت و گو می‌شود. بسیاری از کتاب‌ها شامل داستان‌های واقعی یا تخیلی، معاصر یا تاریخی، شعر، قصه یا اطلاعات هستند. کتاب‌های تصویری گونه‌های متفاوتی دارد و محتوای کتاب‌های تصویری، نوع آن را مشخص می‌سازد. گروهی از کتاب‌های تصویری که به منظور دادن اطلاعات یا وسعت بخشیدن به مفاهیم طراحی شده‌اند، با آن دسته از کتاب‌های تصویری که با داستان یا شعر همراهند، تفاوت دارند. برای مطالعه منتقدانه کتاب، بایستی نوع کتابی را که می‌خوانیم، مشخص کنیم؛ زیرا ما انواع مختلف کتاب‌ها را به صورتی کاملاً متفاوت ارزیابی می‌کنیم. هنگامی که از یک کتاب تصویری استفاده می‌کنید، نخست به نوع آن توجه کنید و ببینید از کدام نوع است. در فصل‌های بعدی، در مورد گونه‌های کتاب‌های تصویری گفت و گو خواهیم کرد.

ارزیابی کتاب‌های داستانی تصویری
بسیاری از کتاب‌های تصویری که برای کودکان بلندخوانی می‌شود، کتاب‌هایی هستند که داستانی را بازگو می‌کنند، داستان‌ها می‌توانند افسانه، فانتزی، واقعی و یا تخیلی باشند. داستان از هر نوعی که باشد، می‌توانیم عناصر ادبی‌اش را مورد ارزیابی قرار دهیم. در این جا فقط معیارهایی که به کتاب‌های تصویری مربوط می‌شود، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

انتخاب نوع کتاب تصویری

داستان (Fiction)

○ افسانه

○ فانتزی، علمی تخیلی

○ واقع‌گرا

○ تاریخی

غیر داستان (Non Fiction)

○ کتاب‌های اطلاعاتی

○ کتاب‌های مفهومی

○ شعر

○ زندگی‌نامه، زندگی‌نامه خود نوشت

کتاب‌های تصویری می‌توانند از هر نوعی باشند. پرسش‌های زیر می‌توانند

در انتخاب نوع کتاب‌های تصویری، به خواننده یاری برسانند.

- اگر داستانی باشند:

○ آیا شخصیت‌های کتاب خیالی (فانتزی، علمی تخیلی)، باورپذیر

(داستان‌های واقعی، داستان‌های تاریخی) و یا کلیشه‌ای (افسانه‌ای) هستند؟

○ آیا داستان در جهان واقعی و در گذشته (داستان‌های تاریخی) روی داده

است یا در زمان حال (داستان‌های واقع‌گرا) و یا در آینده (علمی - تخیلی)؟

○ آیا رویدادهای داستان می‌توانند در دنیای واقعی رخ دهند (داستان‌های

واقع‌گرا و داستان‌های تاریخی)؟

○ آیا رویدادهای داستان، در دنیای خیالی اما باورپذیر اتفاق افتاده

(فانتزی) است؟

○ آیا رویدادهای داستان می‌توانند در زمان آینده روی دهند (علمی -

تخیلی)؟

- اگر غیر داستانی باشند:

○ آیا جزئیات آن مفهومی خاص را نشان می‌دهد (کتاب‌های مفهومی)؟

○ آیا واقعیت‌هایی را در مورد یک موضوع بیان می‌کند (کتاب اطلاعاتی)؟

○ آیا گزارشی واقعی درباره زندگی یک فرد است (زندگی‌نامه، زندگی‌نامه

خود نوشت)؟

○ آیا موضوع کتاب به زبان شعر بیان شده؟

فضا سازی (Setting)

O در کتاب‌های تصویری، زمان و مکان داستان، به عبارتی دیگر فضا سازی، بیشتر از راه تصویرها و نگاره‌ها، به سادگی و به درستی نشان داده می‌شوند. در این روش، جزئیات دیداری مربوط به زمان و مکان به روشنی و به شکلی خلاصه به تصویر کشیده می‌شوند. کودکان با شنیدن جمله‌های طولانی که فضا سازی داستان را به عهده دارند، خسته می‌شوند. آن‌ها می‌خواهند از زمان (گذشته، حال و آینده) و از مکان (باورپذیر و یا واقعی) که در داستان مورد استفاده قرار گرفته، آگاهی داشته باشند.

نیل والدمن (Neil Waldman)، در داستان «شب پرستاره» (Night Starry)، فضا سازی و نگاره‌های انتقادی را به گونه‌ای خالص بیان می‌کند. وقتی کودک خواب می‌بیند که ون گوگ به نیویورک آمده، نویسنده نشانه‌های علاقه ون گوگ به نقاشی را از طریق ساختمان‌ها و علائم شهری نشان می‌دهد. سپس والدمن صحنه‌ها را به سبک ون گوگ نقاشی می‌کند و نگاره‌ها و فضا سازی را از دیدگاه هنرمند باز می‌تاباند. نقاشی‌های صفحات چسبیده به جلد کتاب، توسط دانشجویان والدمن کشیده شده است. آلن سی (Say

Alen) در کتاب «مسافرت پدر بزرگ»، «چای با شیر» و «امضای نقاش» از فضا سازی به عنوان یک پیرنگ پیچیده استفاده کرده است. شخصیت‌های او با حسی شاعرانه از اندوه سخن می‌گویند. شخصیت‌های مهاجری که هرگز سرزمینی را متعلق به خود احساس نکرده‌اند؛ چه زمانی که در ژاپن بوده‌اند و چه در آمریکا. در گفت و گوی یکی از شخصیت‌های کتاب‌هایش می‌خوانیم: «جالب آن است که هر وقت من در یکی از این کشورها هستم، دلم برای کشور دیگر تنگ می‌شود.»

فضا سازی‌های خوب داستان، آیین‌های فرهنگی و حماسی را همراه با اصل روایت‌ها باز می‌تاباند. تصویر سازی‌های دیوید ویزنیوزکی (David Wisniewsky)، در کتاب گولم (Golem) که افسانه‌ای قدیمی از قوم یهود و مربوط به سده شانزدهم است، این ویژگی را همراه با جزئیات آن، به خوبی نشان داده است. او از ورق‌های کاغذ بریده شده، برای نشان دادن یک خاخام مقدس استفاده کرده است. این روحانی مقدس یهودی، به مجسمه بزرگ و عظیم الجثه گولم که به او در مراقبت از یهودیان پراگ کمک می‌کند، زندگی می‌بخشد. تصویرهایی از پراگ و فرهنگ مردم آن، نشان می‌دهد که خاخام چگونه به گونه‌ای معجزه آسا به گولم زندگی می‌بخشد و سپس نیازی را که به دنبال آن برای نابودی گولم احساس می‌کند،

به تصویر می‌کشد. در این داستان، گولم در آرامش بی رویای مردگان به خواب می‌رود، اما برای دفاع از مردم یهود، یک بار دیگر به زندگی باز می‌گردد. بنابراین باید در جست و جوی کتاب‌های تصویری‌ای باشیم که فضا سازی آن، به روشنی در متن و نقاشی مشخص شده و متناسب با مضمون داستان شکل گرفته است.

شخصیت پردازی (characterization)

بیان ویژگی شخصیت‌ها و طرح آن، بر اساس نوع کتاب‌های داستانی تصویری، متفاوت است. در داستان‌های خیالی، شخصیت‌ها بیشتر کلیشه‌ای و با سمة‌ای هستند؛ همانند شاهزاده زیبا، شاهزاده شجاع، یا نامادری شرور و بدجنس. شخصیت‌ها در داستان‌های خوب واقعی و یا فانتزی، به سوی بهتر شدن پیش می‌روند و در مسیر داستان، نشانه‌هایی از رشد و دگرگونی آن‌ها به چشم می‌خورد. در بسیاری از کتاب‌های فانتزی تصویری، مانند شخصیت آرتور، از مجموعه کتاب‌های عامه پسند مارک براون، این جانوران هستند که سخن می‌گویند؛ با عادت‌ها، رفتارها، اندیشه‌ها و احساساتی که بیشتر شبیه انسان است تا حیوان. شخصیت‌های براون، همانند

انسان‌ها لباس می‌پوشند و رفتار می‌کنند، اما سرهایی عجیب و غریب دارند و احساسات آن‌ها شبیه احساسات انسان‌هاست. این نمونه، در کتاب «اسباب کشی معلم آرتور» (Arthurs Teacher Movesin) بیان شده است. در این کتاب آقای دات برن، به دلیل خراب شدن سقف خانه‌اش، ناگزیر است در منزل آرتور بماند. همه همکلاسی‌های آرتور، او را نور چشمی معلم می‌نامند؛ به ویژه موقعی که او نمره بیست می‌گیرد. اما آقای دات برن با اسباب کشی به خانه تک تک شاگردان، همگی آن‌ها را شگفت زده می‌کند. شخصیت آقای دات برن، زمانی که اسباب و وسایلش را در خانه دیگران باز می‌کند، به خوبی در تصویرها نشان داده شده است.

کتاب‌های واقع‌گرا، چه معاصر و چه تاریخی، شخصیت‌های انسانی مشخص تری را در بر می‌گیرد؛ مانند آلیس مگ گیل، در کتاب «ملی بنکی» (Molly Bennaky)، تصویرگری کریس کی سون پیکت (Chris K. Soentpict)، شخصیت اصلی داستان (ملی)، برده‌ای است در کشور انگلستان. او برای آن که به گاوی اجازه داده سطلی پر از شیر را برگرداند، محکوم به اعدام شده، اما چون می‌توانست انجیل بخواند، از اعدام نجات یافته. البته محکومیت او به تبعیدی هفده ساله به یکی از مستعمره‌های انگلیس در دل

شخصیت‌های کتاب‌های داستانی تصویری،

چه انسان باشند و چه حیوان، اغلب کودک پسند هستند.

این شخصیت‌ها، رفتارها، اندیشه‌ها و احساسات

کودکان را در میانه روایت، گفت و گو و تصویر

بازگو می‌کنند. شخصیت‌های کتاب‌های

داستانی تصویری، بیش از آن که بی تفاوت و

نامامد باشند، فعال و پر جنب و جوش هستند و

همه‌انگ با دنیای قصه رفتار می‌کنند

تا بتوانند مشکلات‌شان را برطرف سازند

برداشت و ترکیب بندی، مالی بنگ، ۱۹۹۱

اقیانوس تبدیل می‌شود. مَلی در آن جا کشاورزی را فرا می‌گیرد و هنگامی که اسارت و بردگی‌اش پایان می‌یابد، مدعی می‌شود که قطعه زمین آباد شده توسط وی، متعلق به خود اوست. نوّه او، بنجامین بنکر (Benjamin Beneker) شخصیتی معروف است. یادداشت‌های تاریخی نشان می‌دهد که مَلی به نوه‌اش بنجامین خواندن انجیل را می‌آموزد.

شخصیت‌های کتاب‌های داستانی تصویری، چه انسان باشند و چه حیوان، اغلب کودک پسند هستند. این شخصیت‌ها، رفتارها، اندیشه‌ها و احساسات کودکان را در میانه روایت، گفت و گو و تصویر بازگو می‌کنند. شخصیت‌های کتاب‌های داستانی تصویری، بیش از آن که بی‌تفاوت و ناامید باشند، فعال و پر جنب و جوش هستند و هماهنگ با دنیای قصه رفتار می‌کنند تا بتوانند مشکلاتشان را برطرف سازند.

طرح داستانی (پیرنگ) (Plot)

پیرنگ و توالی رویدادها در کتاب‌های تصویری، با نظم و ترتیب زمانی همراه است. کودکان خواهان عمل هستند و می‌خواهند چیزی اتفاقی بیفتد؛ آن

هم سریع و پیاپی. بیشتر پیرنگ‌ها بر یک چالش متمرکز می‌شوند و غالباً حول مسائلی که کودکان از آن‌ها آگاهی دارند، دور می‌زنند. جوان بودن، کوچک بودن، ترس از تجربه‌های تازه، روبرویی با تغییراتی در ساختار خانواده از این نمونه‌اند. کودکان بیان روشن و یک پایان متعارف و مشخص می‌خواهند. چنان چه مسئله‌ای پیش آید، باید به روشی منطقی حل شود. در کتاب «یک صبح یک شنبه»، یومی هیو (Yumi Heo)، مینهو و پدرش راه پارک را در پیش گرفته‌اند. آن‌ها در جاده‌ها قدم می‌نهند و به اشخاصی که روی پل، بلیت قایق می‌فروشند، نگاه می‌کنند. درشکه سوار می‌شوند و بیسکویت و پشمک می‌خورند. روزی سرشار از دل خوشی و شادی برای مینهو، اما در صحنه پایانی کتاب، وقتی پدر مینهو او را از خواب بیدار می‌کند، متوجه می‌شویم که مینهو همه این ماجرا را در رؤیا دیده است.

پس در پی کتاب‌های مصوری باشید که یک طرح روشن و منطقی در مسیر داستان جریان داشته باشد و بتوان عمل‌گرایی را در متن و تصویر به روشنی دید؛ داستانی که اوجی شناخته شده داشته باشد و به یک نتیجه رضایت بخش بینجامد.

داستان کتاب «پارچه نجواگر»

(The Whispering Cloth)

نوشته پگی دیتز شی (Pegi Dietz)، درباره زنان پناهنده‌ای است که جزئیات زندگی خود را روی یک پرده گلدوزی شده

نشان داده‌اند. میزان کار و تلاشی که برای گلدوزی این پرده‌ها صرف شده، نشان‌دهنده ارزش بسیاری است که این زنان پناهنده برای زندگی خود قائل شده‌اند و گنجینه ارزش‌مندی است که به آن‌ها کمک می‌کند تا لحظه‌هایی از زندگی خود را در اختیار داشته باشند.

درون مایه (Theme)

درون‌مایه که سازنده فضا و رکن اساسی داستان است، دنیای ویژه کودکان را بازگو می‌کند. کتاب‌های مصور کودکان، بیشتر بر درون‌مایه‌های بزرگ شدن و رشد کردن، افزایش استقلال و اعتماد به خود و نیز افزایش توانایی و نیروی درک کودکان استوار است. این‌ها موضوعاتی به خاطر سپردنی است و در عین حال، حالت پند و اندرز و مستقیم‌گویی ندارد و در ضمن، آن چنان ظریف و ناملموس نیست که از دید خوانندگان کم سن و سال پنهان بماند.

بنابراین، در جست و جوی کتاب‌های تصویری‌ای باشیم که موضوعاتی مشخص و ملموس دارند و پیرنگ و شخصیت‌پردازی آن‌ها بسیار طبیعی شکل گرفته و با متن و تصویر همراه شده است.

سبک (Style)

سبک به کار گرفته شده در کتاب‌های تصویری، از اهمیت فراوانی برخوردار است. واژه‌ها در کتاب‌های تصویری بسیار اندکند و بایستی با دقت فراوان انتخاب شوند. سبک ادبی آن نیز باید با پیام متن یکی باشد.

کتاب‌های تصویری، از زبان غنی برخوردارند؛ زیرا برای بلند خوانی در نظر گرفته شده‌اند. پیش از آن که کودکان بتوانند این کتاب‌ها را بخوانند، باید برای‌شان بلند خوانی شود. کتاب‌های تصویری، بیشتر توسط بزرگ‌ترها که آن‌ها را برای کودکان می‌خوانند، معرفی می‌شود. زبان کتاب‌های تصویری، زبانی است که بزرگسالان باید بتوانند به راحتی آن را برای کودک بخوانند و کودکان نیز آن را بفهمند. در نتیجه، نیازی نیست که به دنبال کتاب‌های مصوری باشیم که به زبان ساده‌تر نوشته شده‌اند. بیشتر کتاب‌های تصویری، برای آموزش خواندن به کودکان فراهم نشده‌اند. پس در پی کتاب‌های تصویری‌ای باشیم که در آن‌ها از واژه‌ها و روش‌هایی جالب برای کودکان استفاده شده است. زبان در این کتاب‌ها، به خوبی می‌تواند حالت‌های عاطفی نظیر خشم و اندوه را در کودکان برانگیزد. در این کتاب‌ها، از زبان و تصاویری استفاده شده که ضرباهنگ و ریتم درونی مناسبی دارد و زمانی که بلند خوانی می‌شود، مسیر طبیعی خود را طی می‌کند.

کتاب‌های تصویری، بیشتر توسط بزرگ‌ترها که آن‌ها

را برای کودکان می‌خوانند، معرفی می‌شود.

زبان کتاب‌های تصویری، زبانی است که

بزرگسالان باید بتوانند به راحتی آن را

برای کودک بخوانند و کودکان نیز آن را بفهمند.

در نتیجه، نیازی نیست که به دنبال

کتاب‌های مصوری باشیم که به زبان ساده‌تر

نوشته شده‌اند

ارزیابی کیفیت متن در کتاب‌های تصویری غیر تخیلی، بر اساس همان معیارهای کتاب‌های مصور تخیلی استوار است. این کتاب‌ها باید خواندنی باشد، متناسب با سن خوانندگان پیش رود و دقیق، امروزی و در برگیرنده دانش‌ها و آگاهی‌های روزآمد باشد.

خواندنی بودن و تناسب سنی

کلاس‌های امروزه، دانش‌آموزان با استعداد نیازمند به آموزش خاص و دانش‌آموزان معمولی را هم زمان در بر می‌گیرد. کتاب‌های مصور غیر تخیلی، مانند «باغ وحش بمبو» (Bembo's Zoo) و «الفبای جانوران» (An Animal ABC Book)، نوشته روبرتو دوویک کامتیچ (David de vieqde Cumprieh)، «الفبای گرافیکی» (The Graphic Alphabet)، نوشته دیوید پله تیه (David Pelletieh) و «کلمه‌های تان را بخورید» (Cumftich Eat your Words)، نوشته شارلوت اف جونز (Charlothe F. Jones)، با تصویرگری جان اوبرین (Johan O' Brien)، بخش گسترده‌ای از دانش‌آموزان را زیر نفوذ و تأثیر خود قرار می‌دهد.

تولید کتاب‌های مصور و متناسب با سن و سال خوانندگان، نویسندگان کتاب‌های غیر تخیلی را به چالش ویژه‌ای فرا می‌خواند. آن‌ها از خود می‌پرسند: «چطور می‌توانم موضوعی را که هم فهم آن ساده باشد و هم از نظر علمی کاملاً درست، توضیح دهم؟» یافتن موضوعی دلخواه کودک و دادن اطلاعات صحیح و دقیق، به صورتی قابل فهم و متناسب با سن کودک، چندان کار ساده‌ای نیست. یک موضوع می‌تواند برای گروه‌های مختلف سنی، به صورت‌های متفاوت بیان شود. به عنوان نمونه، کتابی درباره کامیون‌ها برای کودکان خردسال، باید ترکیبی از نقاشی و نام کامیون‌ها باشد. کودکان کمی بزرگ‌تر، به اطلاعات بیشتری در باره این که کامیون‌ها چه کاری می‌توانند انجام دهند، نیاز دارند و برای کودکان بزرگ‌تر، کتابی مورد نیاز است که جزئیاتی در مورد استفاده از کامیون‌ها و اطلاعاتی درباره قسمت‌های مکانیکی سازنده موتور کامیون‌ها ارائه دهد.

کتاب‌های اطلاعاتی تصویری باید پیام‌های معنی‌دار را به روشنی و با نگارش درست، از طریق متنی گویا و تصویرهایی هنرمندانه منتقل کند. در نقاشی‌های استفان تی جانسون، در کتاب شهر الفبا (Alphabet City)، حروف الفبا به صورتی نمایش داده شده‌اند که گویی تصویرگر آن‌ها را در محیط‌های شهری یافته است. تصویرهای کتاب نماهایی از شهرهای امروزی را بازتاب می‌دهد. کتاب‌های غیر تخیلی مصور، با اطلاعاتی که چگونگی نظم و ترتیب و روش ارائه آن‌ها را معین می‌کند، از ساختاری متفاوت برخوردارند.

درستی و تازگی

کتاب‌های غیر تخیلی مصور بایستی دقیق، جدید و دربردارنده آگاهی و دانش امروزی باشد. تصویرها باید با متن همخوانی داشته باشد و جزئیات بیشتری را به منظور پیشبرد سطح اطلاعات شفاهی کودکان ارائه دهد. به عنوان مثال، استیو جنکینز (Steve Jenkins)، در کتاب «بزرگ‌ترین، قوی‌ترین، تندروترین» (Biggest, Strongest, Fastest)، با تصویرهایی که به روش کلاژ فراهم شده، درباره رکوردداران قلمرو جانوران گفت و گو می‌کند. جنکینز اشتیاق کودکان را برای یافتن درازترین (زرافه)، بزرگ‌ترین (نهنگ آبی)، کوچک‌ترین (موش کوچک Etrus- Car)، قوی‌ترین (مورچه) و تندروترین (چیتا، نوعی پلنگ) جانوران بر می‌انگیزد. او علاوه بر تصویرهایی که آفریده، جزئیات بیشتری را همراه با نکته‌هایی مشخص نشان می‌دهد. کتاب با جدولی جامع که رکورد را از نظر اندازه، رژیم غذایی و گونه دسته‌بندی کرده، به پایان می‌رسد و این مسئله به یک بحث

مقایسه‌ای شیرین می‌انجامد.

سیمور سیمون (Seymour Simon) که یک آموزگار برجسته در رشته علوم و نویسنده کتاب‌های علمی است و به سبب بیش از نیمی از دویست جلد کتابی که نگاشته، از سوی مجمع ملی استادان علوم و شورای کتاب کودک، مورد تقدیر قرار گرفته، در مقدمه کتاب «دور از نگاه»، «تصاویری از دنیای پنهان» (Pictures of Hidden World Out of Sight)، بر این باور است که مناظر بی‌شماری وجود دارند که چشمان ما به دیدن آن‌ها توانا نیست.

خردسالان و کودکان نوپا، کتاب‌های مقوایی و یا

پارچه‌ای را که تصاویر روشن و درخشانی دارند

و توجه آن‌ها را به خود جلب می‌کنند،

محکم نگه می‌دارند. کودکان پیش دبستانی و

دانش‌آموزان دبستانی به کتاب‌های تصویری که

با صدای بلند خوانده می‌شود، گوش فرامی‌دهند و

به معانی و تصورات کلی، از طریق تجربه

وسعت می‌بخشند

به گمان او نزدیک به چهارصد سال پیش، ما برای نخستین بار درباره جهان ناپیدا اطلاعاتی یافتیم؛ یعنی زمانی که گالیله تلسکوپ کوچک خود را به سوی آسمان چرخاند و سیاره مریخ را مشاهده کرد. شصت و پنج سال پس از آن، لوونهووک (Leewwenhook)، از یک میکروسکوپ کوچک برای دیدن جانوران ریزی که در یک قطره آب شناور بودند، استفاده کرد. سیمور سیمون جهان‌های ناپیدایی را نشان می‌دهد که می‌توان با وسایل امروزی آن‌ها را دید. بنابراین، باید در پی کتاب‌های غیر تخیلی مصوری باشیم که در زبان به کار رفته در آن‌ها، از واژه‌های درست و دقیق استفاده شده و جمله‌بندی آن از هماهنگی درونی برخوردار باشد تا هنگامی که با صدای بلند خوانده می‌شود، قابل فهم باشد. همچنین، باید در جست‌وجوی کتاب‌های غیر تخیلی مصوری باشیم که موضوعات جالب و قابل فهم برای مخاطبان خود داشته باشد، با جمله‌بندی‌های گویا و تصویرهایی که اطلاعات شفاهی خواننده را افزایش دهد و درستی متن و تصویرهای آن توسط کارشناسان تأیید شده باشد.

زندگی نامه در میان گونه‌های مختلف کتاب‌های غیر تخیلی قرار دارد. در کتاب «ویلما ی خستگی ناپذیر» (Wilma unllimited)، نوشته کاتلین کرول (Katheleen Krull) که درباره زندگی نامه ویلما رادلف است و دیوید دیاز (David Diaz) آن را تصویرگری کرده، تصویرها به شکلی نمایشی به روش کلاژ و با آبرنگ، گواش و آکرلیک نقاشی شده‌اند. توانایی‌ها و استعداد ویلما رادلف هم در تصویر و هم در متن کتاب نشان داده شده است.

کتاب‌های غیر داستانی مصور، زمینه‌هایی مانند ریاضیات یا زندگی روستایی را در بر می‌گیرد. به عنوان مثال، در کتاب «خوردن کسرها» (Eating Fractions)، نوشته بروس مک میلان (Bruce Mc Millan)، نقاشی‌ها از نمای نزدیک کشیده شده‌اند. تصویرگر روی عکس‌هایی متمرکز شده که بیانگر اهمیت کسرها در زندگی واقعی انسان است. کتاب اندازه گرفتن، اندازه‌گیری و سنجش تجربه‌ها، معماها و بازی‌های اکتشافی (Measments Measuring!) (Sandra Markel)، خوانندگان را به اندازه‌گیری فاصله، وزن و دما دعوت می‌کند. کتاب «کومه علف‌های خشک» (Hay Stak)، نوشته بانی جی سرت (Banni Geisert)، به تصویرگری آرتور جی سرت (Geisert)

(Arthur)، نشان می‌دهد که ارتفاع کومه علف‌های خشک، از مکانی که این علف‌ها را به شکل یک توده در می‌آورند، بلندتر است.

ارزیابی متن در کتاب‌های مصور شعر

برخی از کتاب‌های مصور، عناصر دیداری شعر، غزل و نظم را به نمایش می‌گذارند. در این کتاب‌ها، هنرمند متن را لابه‌لای صفحات کتاب می‌چیند (اغلب یک یا دو خط در هر صفحه) و سپس فکرهای بیان شده را توسط تصویر

نویسندگان و تصویرگرانی که کتاب‌های مصور

خلق می‌کنند، هنرمندانی هستند که

به حوزه ادبیات تعلق دارند. نویسندگان،

داستان‌های خود را با استفاده از واژه‌ها خلق می‌کنند

و تصویرگران به گونه‌ای خلاق و ماهرانه،

تصاویر کتاب را پدید می‌آورند. به هر حال تصویرگران

کتاب‌ها، نه تنها بر اساس هنرشان مورد قضاوت

قرار می‌گیرند، بلکه کارشان به عنوان بخش اصلی

یک اثر ادبی ارزشیابی می‌شود.

روشن می‌سازد. در کتاب «باران گل‌ها» (Rain Flowers)، نوشته آن ترنر (Ann Terner) و تصاویر روشن و درخشان رابرت بلک (Black)، تصویرگر قدرت و شکوه توفان و باران را به نمایش می‌گذارد و ترنر آن را با کلمات شعر به تسخیر در می‌آورد. تصویرهای رنگارنگ کتاب، در هر دو صفحه گسترده شده‌اند و قرار گرفتن متن شعر به شکل پراکنده در جابه‌جایی تصویرها، حس محاصره شدن در توفان را برای خواننده تداعی می‌کند و تصاویر به شعر وسعت می‌بخشد. در یکی از تصویرها، پسری نشان داده می‌شود که در حال چیدن کدو، از مزرعه به محاصره توفان درآمده است. او به سوی یک انبار می‌دود تا بتواند در آن جا پناه گیرد و زمانی که توفان فروکش می‌کند، با کدوی چیده شده راهش را به سمت خانه در پیش می‌گیرد. در این کتاب، واژه‌های شعری و تصویرها در کنار یکدیگر، کتاب مصور قدرتمندی را پدید آورده‌اند.

ترانه و شعر باید برای مخاطبان جالب و قابل فهم باشد. اشعار هماهنگ و کوتاه، اشعاری که داستانی را نقل می‌کنند (منظومه‌ها) و ترانه‌های مردمی و کودکانه، کتاب‌های کودکان را از مضامین ارزشمند می‌آکنند. برخی از کتاب‌ها، شعرهای گوناگونی را دربر می‌گیرند و برخی دیگر با یک شعر و با یک سرود بلند همراهند. در طراحی زیبایی این گروه از کتاب‌های تصویری، نظم و ترتیب متن در سرتاسر کتاب، با گسیختگی‌های طبیعی در معنا و آهنگ‌های شعری همراه است و تصویرها نیز کنش و احساس شعر را به نمایش در می‌آورند و تصاویر با حال و هوایی که شاعر خلق کرده و از دریچه ذهن تصویرگر گذشته، همراه است.

کتاب «پوست عمیق و دیگر تفکرات نوجوانی» (Reflection

Skin Deep and Other Teenage

Mediaris) نوشته آنجلا شلف

با تصویرگری

مایکل برینانت (Micheal Bryant)، نمونه‌ای از یک کتاب

شعر است که با تصویرهای همراهش، به زیبایی خاصی دست

یافته؛ نقش‌هایی واقعی که در زمینه‌های سیاه تصویر شده و روبروی

متن قرار گرفته است. تصویرهای این کتاب، همانند متن شعر،

روی مشکلات و محدودیت‌های ژرف احساسی نوجوانان متمرکز

شده؛ دو دیدگاه جوانانه که یکی با واژه‌ها و دیگری اطراف تصویر

بیان گردیده است و تجربه‌هایی را به نمایش می‌گذارند که با هر دو

روش به کار گرفته شده، غنی می‌شود.

هنگامی که می‌خواهید معیارهایی برای کتاب‌های شعر مصور

در نظر بگیرید، به دنبال اندیشه‌ها و داستان‌های جالبی باشید که به

صورت شعر بیان شده‌اند و تصویرها متن را تفسیر می‌کنند و

محتوای احساسی آن را روشن می‌سازند.

انسان به منظور معنا بخشیدن به تجربه‌ها و باورهای خود، نیاز

دارد افکار و احساسات خود را نظم و ثبات بدهد. او این کار را به

روش علمی و عملی انجام می‌دهد، اما این اثرگذاری از راه هنر

ژرف‌تر است. واژه‌نامه‌ها، «هنر» را این‌گونه معنا می‌کنند: هنر،

عبارت است از مهارتی هوشیارانه و ذهنی خلاق که آثاری زیبا پدید

می‌آورد. نویسندگان و تصویرگرانی که کتاب‌های مصور خلق

می‌کنند، هنرمندانی هستند که به حوزه ادبیات تعلق دارند.

نویسندگان، داستان‌های خود را با استفاده از واژه‌ها خلق می‌کنند و

تصویرگران به گونه‌ای خلاق و ماهرانه، تصاویر کتاب را پدید

می‌آورند. به هر حال تصویرگران کتاب‌ها، نه تنها بر اساس

هنرشان مورد قضاوت قرار می‌گیرند، بلکه کارشان به عنوان بخش

اصلی یک اثر ادبی ارزشیابی می‌شود. به این ترتیب، تصویرگران

امکان نمایش حس‌های درونی نویسنده را افزایش می‌دهند و

نیروی تخیل خواننده را برمی‌انگیزند.

تبری به سوی خورشید، جerald مک درموت، ۱۹۴۷